

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Trócsányi Zoltán*

Cím: *A kőszénfűtés kezdete*

Magyarországon

Forrás: *Függelék*

Bn.

(Hely)

1942. 15.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old.)

Tárgy

Hely

Idő

Személy

662.6

"1942"

A kőszén-fűtés kezdete

Magyarországon

A fűtés nagy gond ilyenkor, kemény téli időkben, mert ha hideg a kályha, farkasordító hideg van a szobában. A tüzelőt pedig nem adják ingyen. Egy tizesből alig kap vissza az ember valamit, ha egy mázsá fát, vagy hazai szenet hozat, a porosz szén mázsája pedig egy tizesnél is többbe kerül. Irigylkedve gondol az ember az egyenlítő körül lakó emberekre, akiknek rengeteg fájuk van, de nem kell nekik, mert olyan melegük van, hogy télen-nyáron meztelenül járnak, ám irigyelheti a Jeges-tenger környékén lakó nomádokat is, akik hatvan fokos hidegben sem fűtenek, mert szervezetük megszokta a nagy hideget. Nem is bírják el a fűtött szoba állott levegőjét. Ezek a sarkvidéki nomádok épp úgy nem fűtenek, mint a néger. De nincs is mit fűteniük, mert rénszarvas nyájaikkal állandóan vándorolnak a mérhetetlen hósisvatógokon s nincsen házuk, nincsen lakásuk. Ha nagy és már nekik is elviselhetetlen a jeges sarki szél, — hó vagy jégkunyhót építenek és abba bújnak be. A tüzet csak a pipájukból ismerik, mert sütni-főzni nem szoktak: nyersen eszik a halat, vadat és a rénszarvas húst. Ezt ugyan nem irigyeljük tőlük, azt azonban annál inkább, hogy edzett szerveze-

tük a rénszarvas bőréből varrott gunyhában elbírja a legrettenetesebb hideget is.

Jó az istálló melege

A mi szervezetünk is elbírja a hideg teleket, ha van elegendő fa és szén a fás kamarában, a pincében, vagy a boltosnál. És az utóbbi évtizedekben, amióta intézményesen gondoskodnak a hatóságok a lakosság közszükségleteinek ellátásáról, nincsen gond azoknál, akiknek telik tüzelőre. De volt idő, amikor hazánkban, az Alföldön didergett télen az is, aki meg tudta volna fizetni a tüzelőt. A fában szegény Kunságban nem volt mindég és mindenkinek elegendő kukorica-szára, szalmája, amivel egész télen fűthetett volna, s az ilyen gazdálkodó magyar szívesen húzódott be az istállóba melegedni.

Ahol azonban termett fa, ott ősszel már rakták a faboglyákat a ház végében, aprított fából szénaboglya alakra, tetejébe tuskóból faragott emberfejet dugván, szájában pipával, a búbján rongyos sapkával. Ez volt a farakás jelképes öre.

Szalmával, később, amikor meghonosodott a kukorica hazánkban, tehát kereken kétszáz év óta, ku-

korica-szárral és fával fűtött az Alföld népe, de szénnel nem. Bármily különösen hangzik is, a kőszénél való fűtés egészen új dolog nemcsak hazánkban, de az egész világon. Pedig a szén itt volt az

orruk előtt. Sok helyen a föld felszínén. Csak meg kellett rúgni a földet és szénrög repült ki belőle. Ez az esztendővel ezelőtt még nem is bányászták a szenet sehol, nem használták föl semmire, az ezereket századik év táján kezdik bányászni Németországban, de egyelőre csak ipari célokra használják.

Ég a Mecsek

Még 1798-ban ilyen hírek jelennek meg a *B. Magyar Mercurius* című ujságban:

„A pécsi vidékeken levő Mecsek nevű bérceknek egyik hegyétől igen megijedtek mostanság az emberek, amelynek gyomrában nagy mélységre gyanították égni a föld alatt való tűz. Ha a hegyre felmenvén valaki, bizonyos mélységre egy pálcát nyom be a földbe, mikor kihúzza, tüzes a vége. Ejjel gyakran láttatnak imitt-amott lángok felfelé tekeredni a hegyről. Már mindenféle eszközökön gondolkodtak, hogy: ha a benne levő tüzet meg nem oltthatják is, legalább a körülötte levő lakosokat tölle bátorságba helyezhessék. — Azt jegyzik meg erről a helyről, hogy az ő belső részében sok kőszén-ágy következképp sok tűz-matéria volna.”

S néhány számmal később azt olvassuk ugyancsak a *B Magyar Mercurius*ban:

„A Pécs mellett lévő Mecsek nevű hegy, amely valami három hónapokig olyan vastag füstöt bocsátott felfelé, hogy a napvilágát is meghomályosította, sőt amelyből éjjelenként valóságos láng is szelmlétegett kitekergőzni, már megszűnt fenyegetni a körülötte levő vidéket. A felfelé menő lángból és füstből fekete hamu hullott a föld színére. Végezetre szemes utána-járás után úgy nyilatkozott ki a dolog, hogy csak a pásztorok tüzetől vette volt a tűz a maga eredetét, amely a hegy gyomrában lévő kőszénbe belekapván, mind nagyobbá, meg nagyobbá lett. A múlt meleg nyár által is élesztetett. Így tartott vagy két hónapig, amidőn megcsöszödött az idő és a nagy eső által az egész tűz megoltatott. A hegyben lévő kőszén igen jónak találtatik és szorgalmasan rajta kezdettek lenni az emberek, hogy egy derék kőszénbányát állítsanak fel benne.”

Tehát 1798-ban már törlik rajta a fejüket a pécsiek, hogy a Mecsek-ben található kőszén, amely — mint azóta bebizonyosodott, — valóban igen jó — kibányásszák és valamilyen formában felhasználják. De még nem fűtenek vele, legfeljebb szórványosan. Inkább csak ipari célokra használják fel.

„Kőszénnel fűtés”

A kőszénnel fűtés kerekén kilencven esztendővel ezelőtt kezdődik hazánkban. A Vasárnapi Ujság írja 1851-ben: „Hazánkban több vidéken oly drága kezd lenni a fa, hogy a tüzelő többbe kerül, mint az élelmiszerek. Pesten jelenleg egy öl fa, alkalmas felvágatással együtt nem kevesebb, mint tizenhatsz p. forintba kerül. E drágaságból semmi sem segít ki más, mint a kőszén. Két mázsá legjobban kőszén ára 1 ft 20 kr. és ez épen annyi ideig tart, mint fél öl fa. ... Pesten a legtöbb úri házaknál ezzel kezdenek fűteni. Csupán arra kell ügyelni, hogy tüzelés előtt a szén be legyen áztatva, így elveszti kellemetlen szagát az égéskor. Kívül fűtő kémencékben egyszerű vaskosarat szokás alkalmazni, s ebbe rakván szenet, kevés forgáccsal alá lehet gyújtani, azontul magától ég. Mindazok, kik ezt használják, csak azon sajnálkoznak, hogy miért nem használták már azelőtt is.”

A Vasárnapi Ujság e számában Krall Pál vaskereskedése a „Vasemberhez” már hirdet olyan vaskályhákat, amelyek fával és kőszénnel fűthetők.

Ha tehát Pesten 1854 táján kezdenek az úri házak kőszénrel fűteni, bizonyos, hogy a vidéki úri házak, amelyek akkor is a pesti divatot követték, csak azután rakatták át kályháikat szénfűtéses kályháikká.

Ilyen lassan jön rá az emberiség a legegyszerűbb dolgokra is.

Trócsányi Zoltán.